

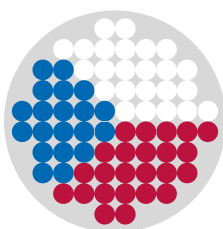
INSTITUT PRO DEMOKRACII A EKONOMICKOU ANALÝZU

projekt Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

INSTITUTE FOR DEMOCRACY AND ECONOMIC ANALYSIS

A Project of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences

IDEA PRO VOLBY 2017

Důchody a důchodci ve volebních programech

Září 2017

Jiří Šatava

Absolvoval magisterské studium na Vysoké škole ekonomické v Praze a na CERGE-EI. V současnosti dokončuje doktorské studium ekonomie na akademickém pracovišti CERGE-EI. Specializuje se na důchodový systém, daňovou politiku a genderové otázky. Je autorem několika studií IDEA, přizvaným expertem Komise pro důchodovou reformu, expertem Ministerstva práce a sociálních věcí pro rodinnou politiku, členem Rodinné komise Ministerstva práce a sociálních věcí.

He completed a master's degree at the University of Economics in Prague and at CERGE-EI. Currently he is completing doctoral studies in economics at the academic workplace CERGE-EI. In his research he focuses on the pension, tax policy, and gender issues. He is an author of several IDEA studies. He is an external expert of the Commission for pension reform, expert of the Ministry of Labour and Social Affairs for Family Policy and a member of the Commission for Family of the Ministry of Labour and Social Affairs.

Filip Pertold

Výzkumný pracovník a koordinátor v think tanku IDEA při CERGE-EI. V roce 2013 získal ocenění Neuron Impulse Prize. Působil též jako výzkumník na Aarhus University v Dánsku, ve Světové bance a na University of Illinois. Ve svém výzkumu se věnuje zejména vzdělávání, aplikované mikroekonomii, veřejné ekonomice, trhu práce, školství a zdraví.

A researcher and coordinator of IDEA think tank and at CERGE-EI. He was awarded Neuron Impulse Prize in 2013. He was also affiliated with Aarhus University in Denmark, World Bank and University of Illinois. Fields of Interest: Applied Microeconometrics, Public Economics, Education, Labour and Health Economics.

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE).

Warning: This study represents only the views of the author and not the official position of the Charles University in Prague, Center for Economic Research and Graduate Education as well as the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i.

IDEA PRO VOLBY 2017

Důchody a důchodci ve volebních programech

Studie 15 / 2017

© Filip Pertold, Jiří Šatava

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i., 2017

ISBN 978-80-7344-441-9 (Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.)

Studie 15/ 2017

IDEA PRO VOLBY 2017

Důchody a důchodci ve volebních programech¹

ZÁŘÍ 2017

Filip Pertold, Jiří Šatava

Shrnutí klíčových skutečností

- Strany se ve svých volebních programech prakticky vůbec nevěnují podpoře pracujících důchodců a zvyšování jejich motivací zůstat na pracovním trhu dobrovolně déle. S výjimkou Realistů tak strany zcela opomíjejí jeden z efektivních způsobů zvýšení příjmů samotných důchodců i důchodového účtu, i když jejich ostatní návrhy většinou deficit důchodového účtu zvyšují.
- Řada stran navrhuje plošné změny ve zdanění práce, jejichž vedlejším efektem může být zvýšení motivace k práci seniorů v důchodovém věku. Zejména v případě návrhu TOP 09 by to však vedlo k vysokému výpadku ve výběru sociálního pojištění.
- Zvýšení důchodů rodičů pomocí asignací (podporou rodičů v důchodovém systému jejich dětmi) navrhuje KDU-ČSL a ODS. Zavedení asignace by však znamenalo zvýšení deficitu důchodového účtu. Velikost asignovaného důchodu by závisela na příjmech dítěte. Nižší asignovaný důchod by tak měli rodiče žen, matek a dětí hůře uplatnitelných na trhu práce, například invalidů.

¹ Studie vznikla v rámci a s podporou Strategie AV 21 Akademie věd České republiky. Poděkování patří Leoši Vítkovi za připomínky a postřehy k pracovní verzi textu, Paulíně Očkajové za pečlivou přípravu podkladů a dalším kolegům z IDEA a externím expertům, kteří poskytli své připomínky a postřehy k pracovním verzím textu. Veškeré názory i případné nepřesnosti a chyby jdou na vrub autorů.

- Hnutí ANO navrhuje plošně zvýšit důchody pomocí navýšení základní výměry. Zelení, Piráti a KSČM slibují výrazně zvýšit minimální důchod. Piráti navrhují minimální důchod na úrovni 75 % minimální mzdy. KSČM navrhuje minimální důchod 10 000 korun měsíčně. Zelení ve výši 40 % průměrné mzdy. Tyto návrhy vedou k další nivelizaci důchodů, nikoli k větší zásluhovosti a dopadají tak z pohledu celoživotních příjmů negativně zejména na bohatší zaměstnance. Náklady takových návrhů jsou také většinou vysoké.
- ČSSD, SPO a STAN ve svých volebních programech také pamatují na možnost dřívějšího odchodu do důchodu, zejména u fyzicky náročných profesí. Předpokládají vyšší pojistné zaměstnavatelů, které by podle návrhů plynuly buď do prvního, státního pilíře, nebo do třetího, soukromého pilíře. Z příslušného pilíře by pak byl financován předčasný odchod zaměstnanců v náročných profesích do důchodu. Pojistné hrazené zaměstnavateli je již nyní v České republice (ČR) z mezinárodního pohledu abnormálně vysoké.
- Pro vývoj životní úrovně seniorů po odchodu do důchodu je klíčové nastavení valorizace a vdovských důchodů. Nastavení vdovských důchodů hraje významnou roli zejména u seniorek. Téma vdovských důchodů však prakticky v programech neexistuje. Význam valorizací zdůrazňuje většina stran. Jejich teze a návrhy jsou však velmi obecné a až na výjimky z nich nelze vyvozovat žádné konkrétní změny.
- Výdaje systému důchodového zabezpečení převýšily jeho příjmy 16 z posledních 20 let. Od roku 2010 se naakumuloval deficit důchodového účtu 260 mld. korun. To je více jak dvojnásobek výdajů na platy ze státního rozpočtu v roce 2016. Strany ve svých volebních programech však nepřichází s odhady nákladů navrhovaných opatření, ani s návrhy na zdroje jejich financování. Státní rozpočet tak bude muset i nadále financovat vznikající deficity důchodového účtu z jiných zdrojů na úkor alternativních veřejných výdajů.

Study 15 / 2017

IDEA FOR THE 2017 ELECTIONS

Pensions and pensioners in election manifestos²

SEPTEMBER 2017

Filip Pertold, Jiří Šatava

Summary of key findings

- In their election manifestos, the parties practically fail to address support for working pensioners and ways of increasing their motivation to remain on the labour market voluntarily for longer. With the exception of Realisté, the parties thus entirely neglect one of the effective ways of increasing income both for pensioners themselves and for the pension's pot, even though their other proposals largely increase the pensions deficit.
- Several parties propose aggregate changes to labour taxation, which might end up increasing seniors' motivation to work beyond retirement age. However, these proposals – in particular from TOP 09 – would lead to a significant fall in revenues from social security tax.
- KDU-ČSL and ODS both propose a raise in parents' pensions by means of assignment. Bringing in assignment would, however, increase the current deficit of the pension system. The size of the assigned pension would depend on the children's income. Parents whose children are less employable – such as invalids – or are women, in particular mothers, would thus have lower assigned pensions.

² The study was developed with the support of the Strategy AV21 – a program for excellent research of the Czech Academy of Sciences. The authors wish to thank Leoš Víttek for his comments and insights on the draft version of the text, Paulina Očkajova for the careful preparation of the background documents from the political parties manifestors and other colleagues and external experts who provided their comments and insights on the draft version of the text. Any inaccuracies and errors, including the opinions expressed in the study, are the authors responsibility.

- ANO proposes to raise pensions across the board by raising the basic entitlement. The Greens, the Pirates and KSČM all promise to raise the minimum old age pension substantially. The Pirates propose a minimum pension equivalent to 75% of the minimum wage. KSČM proposes a minimum pension of 10,000 CZK per month. The Greens suggest 40% of the average salary. These proposals lead to greater pension equalization but not for wealthier employees. The costs of these proposed changes are also generally rather high.
- In their manifestos, ČSSD, SPO and STAN promise the option of an earlier retirement, in particular for those in physically demanding professions. They assume higher insurance contributions from employers, either into the first (state) pension pillar or into the third (private) pillar. The pillar in question would then cover the costs of early retirement for employees in demanding professions. Employer insurance contributions are, however, already abnormally high in the Czech Republic compared to other countries.
- Valorisation settings and widow's pensions are key to determining standards of living among the retired; the latter play a particularly important role for female pensioners. Despite this, widow's pensions are practically absent from the election manifestos. Most parties emphasise the importance of valorisation, but their proposals are very general and in most cases it is impossible to infer any specific changes from them.
- In 16 of the past 20 years the pensions system's expenditures have exceeded its revenues. Since 2010 the pensions deficit has reached 260 billion crowns. That is more than twice the total government expenditures on salaries in 2016. Nevertheless, in their election manifestos the parties do not declare any estimate the costs of their proposed measures, nor suggest what resources would be used to fund them. This suggests that the state budget will continue to fund a growing pensions deficit, to the detriment of other public spending.

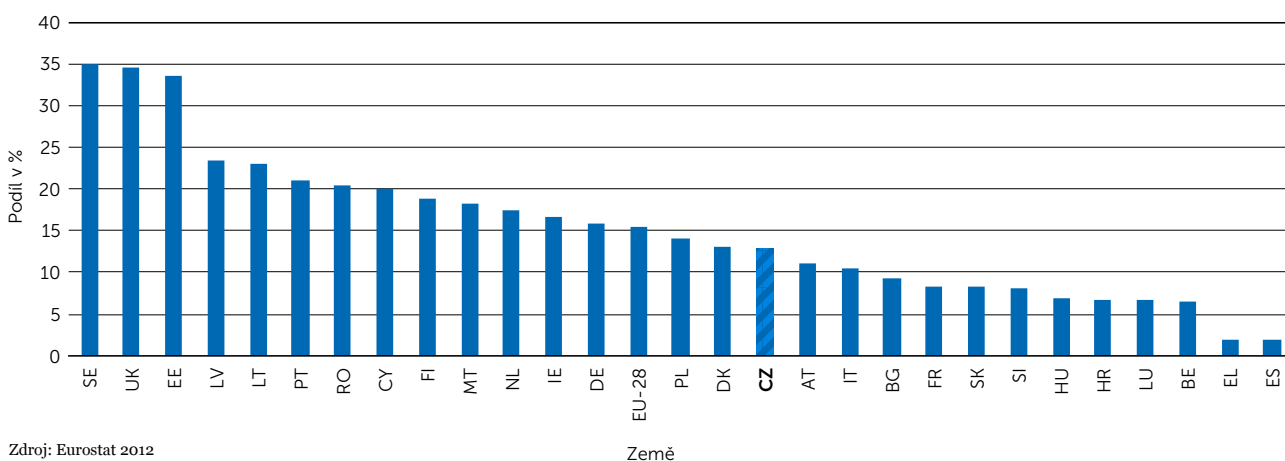
Úvod

Tato studie navazuje na červnovou studii [IDEA PRO VOLBY 2017. Příjmy seniorů: práce, nástupní důchody a jejich valorizace](#) (2017), která analyzovala motivaci k práci lidí v důchodovém věku (seniorů), systém nástupních důchodů a jejich valorizaci. Základní zjištění lze shrnout následovně.

Český důchodový systém stojí na dvou pilířích: na velkém prvním, státním, průběžně financovaném solidárním pilíři a třetím, malém, doplňkovém soukromém investičním pilíři. V praxi tak pravidelný příjem ve stáří dominantně zajišťuje pouze jeden pilíř.

Daňová podpora seniorů k práci je u nás nízká. Po dosažení důchodového věku pracuje pouze 13 % českých důchodců, oproti více jak 30 procentům v zemích s nejvyšším zapojením důchodců na trhu práce. Drtivá většina Čechů odchází z práce do důchodu při dosažení důchodového věku pouze proto, že získali nárok na starobní důchod. Naopak zdravotní omezení a ztráta zaměstnání jsou pro načasování odchodu do důchodu a nepracování v době pobírání důchodu v ČR málo podstatné. Přibližně třetina lidí dokonce odchází do předčasného důchodu.

Graf 1. Podíl pracujících starobních důchodců

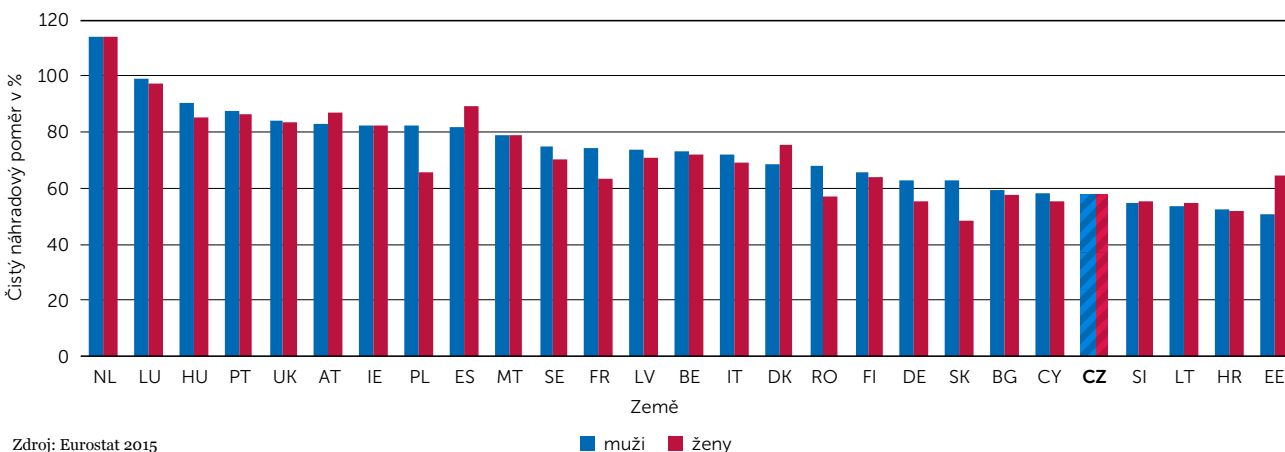

Zdroj: Eurostat 2012

Země

Starobní důchod, dominantní příjem většiny starobních důchodců, přitom nahrazuje předchozí příjmy pouze v omezené míře. Čisté příjmy zaměstnance odcházejícího do důchodu v roce 2017, který celý život vydělával průměrnou mzdu, klesnou s odchodem do důchodu o 42 %.

Graf 2. Čisté náhradové poměry v roce 2013

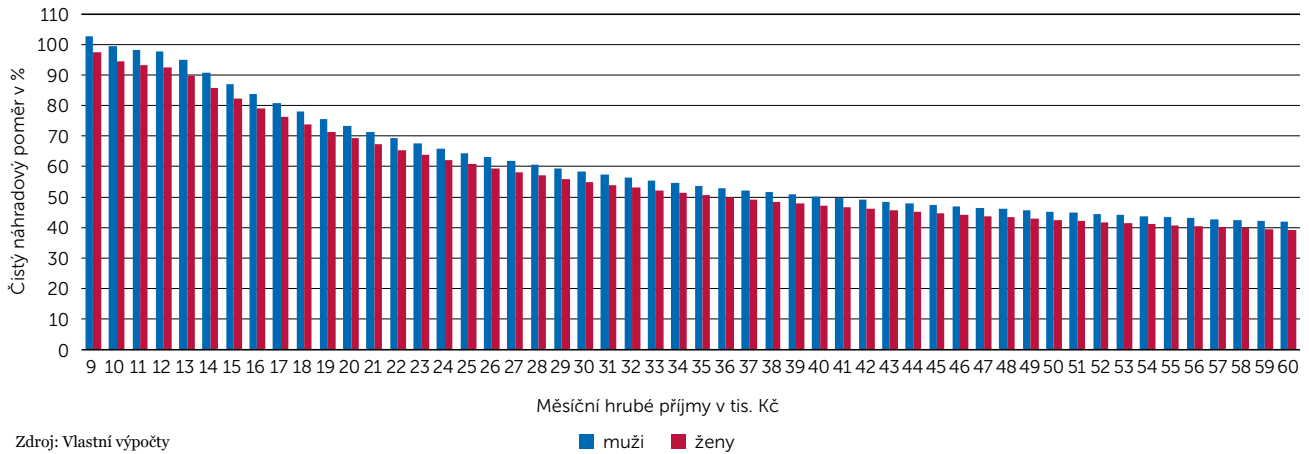

Zdroj: Eurostat 2015

■ muži ■ ženy

Systém důchodového zabezpečení výrazně redistribuuje od seniorů s vyššími příjmy k těm s nižšími. Například starobní důchod muže-zaměstnance s dvojnásobkem průměrné mzdy v ekonomice a dobou pojištění 45 let odpovídá 41 % jeho předchozí čisté mzdy, zatímco u zaměstnance s polovinou průměrné mzdy starobní důchod odpovídá 89 % čisté mzdy.

Graf 3. Vývoj čistého náhradového poměru s měsíční hrubou mzdou

Na základě těchto zjištění jsme v předchozí studii formulovali následující otázky určené k veřejné diskusi. Na tyto otázky jsme hledali odpovědi v programech politických stran a hnutí (dále jen strany) a jejich shrnutí, spolu s komentáři představujeme i v této studii.

Klíčové otázky pro politické subjekty a veřejnou diskusi

1. Práce v důchodu:

- 1.1. Budete prosazovat nějaké formy zvýšení finanční motivace k práci u seniorů v důchodovém věku?
- 1.2. Pokud ano, jaké nástroje preferujete: (i) Snížení zdanění práce (snížení pojistných nebo daně z příjmu fyzických osob), (ii) vyšší zohlednění práce v důchodovém věku.
- 1.3. Zaměříte případná opatření plošně na všechny seniory nebo jen na určité skupiny?

2. Nastavení nástupních důchodů:

- 2.1. Budete prosazovat změny ve stanovení výše nástupních důchodů a případně jaké?
- 2.2. Považujete změny výše nástupních důchodů jako nástroj pro všeobecné zvýšení příjmů důchodců nebo jako nástroj na zvýšení redistribuce mezi různými skupinami důchodců? Případně kterými?
- 2.3. U jakých skupin budoucích důchodců budete prosazovat změny? Budete se soustředit na současné pracující s nízkými, středními, nebo vyššími příjmy? Případně budou změny zacílené primárně na ženy, nebo samostatně výdělečně činné osoby? Jak velký pokles nebo nárůst důchodů budete u jednotlivých skupin důchodců prosazovat?

3. Nastavení valorizace

- 3.1. Považujete současné nastavení valorizace za nejvhodnější nebo preferujete nějakou alternativu?
- 3.2. Měla by se podle vás valorizace více než dnes akcentovat růst reálných mezd nebo třeba životních nákladů důchodců? Jaké změny v tomto smyslu preferujete?
- 3.3. Mělo by být tempo valorizace důchodu (v %) paušální nebo by se mělo lišit podle výše důchodu nebo situace seniora (například věk nebo ztráta manžela)?
- 3.4. O kolik procent byste zvýšili / snížili valorizaci důchodů u všech / vybraných skupin důchodců?

4. Další opatření

- 4.1. Navrhujete jiná opatření, která by změnila výši důchodů u současných důchodců nebo u seniorů, kteří do důchodu odejdou v následujících pěti letech?

5. Financování navrhovaných změn

- 5.1 Jak budou navrhované změny financovány? Opatření zvyšující výdaje na důchody budou financovány dalšími opatřeními, které (i) naopak sníží jiné výdaje systému důchodového zabezpečení, (ii) zvýší příjmy systému důchodového zabezpečení nebo (iii) zvýší deficit důchodového účtu, respektive veřejných rozpočtů? Jaká konkrétní opatření pro zajištění financování navrhovaných změn případně navrhuje?

Definitivní odpovědi na tyto otázky přinese až reálná důchodová politika následující vlády. Položené otázky a odpovědi na ně by však měly být předmětem diskusí již před volbami.

Tato studie mapuje pouze volební programy politických subjektů (dále jen stran), které se objevují na předních místech předvolebních průzkumů (ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, Realisté, STAN, Strana zelených (SZ), Top 09). Cílem studie je především usnadnit širší veřejnosti pochopení a interpretaci volebních slibů v širších souvislostech, poukázat na (ne)konkrétnosti či rozporuplnosti, včetně upozornění na absenci odpovědí. Hodnocení slibů stran je však do velké míry ponecháno na čtenářích.

Studie byla zpracována k 15. září 2017 a nepostihuje tedy případné změny či dodatky k volebním programům zveřejněné po tomto datu. Stejně tak studie nebere v potaz další zdroje informací mimo volební programy a odpovědi politických stran na naše otázky.

Důchodová témata ve volebních programech – celkové zhodnocení

Většina stran ve volebních programech nějaké změny důchodového systému slibuje. Většina návrhů je ale obecná a dopady a náklady z nich lze vyvozovat pouze velmi přibližně. Zároveň se v navrhovaných změnách obtížně hledá základ, na kterém by panovala širší politická shoda.

Programy se ale až na výjimky vůbec nevěnují motivaci seniorů zůstat na pracovním trhu jak před, tak po dosažení zákonného důchodového věku. Několik stran navrhuje změnit zdanění práce, které by jako vedlejší produkt podpořilo pracující seniory. Z toho vyplývá i vysoká fiskální náročnost těchto návrhů.

Jedním z témat volebních programů, které se týká zaměstnanosti seniorů, je nastavení zákonného důchodového věku. Několik stran podporuje zastropování zákonného důchodového věku, což by se reálně projevilo až po roce 2030. Navrhují také umožnit odchod do důchodu v nižším věku u tzv. těžkých profesí. Potřebná 35letá doba pojištění, druhá a poměrně důležitá současná podmínka nároku na odchod do důchodu, tématem volebních programů není.

Minimálně stejně významným jako nastavení zákonného důchodového věku je pro strany i téma výše příjmů v důchodu. Ve volebních programech strany navrhují krátkodobé i dlouhodobé změny. Mezi ty krátkodobé patří zejména zavedení, respektive výrazné posílení minimálního důchodu, různé způsoby podpory rodičů v důchodovém systému jejich dětmi (asignace) nebo nastavení valorizace. Mezi ty dlouhodobé pak zejména podpora spoření ve třetím pilíři nebo zásadnější reforma důchodového systému.

Do popředí volebních programů se dostává také téma služeb pro seniory. Politické strany navrhují zlepšit zdravotní a sociální péči pro seniory, snížit náklady seniorů dotováním vybraných služeb nebo zvýšit příjmů seniorů zavedením služeb odloženého odkupu jejich nemovitých věcí výměnou za doživotní rentu.

V následující části shrnujeme a komentujeme volební programy v každé z oblastí, jak je definujeme v našich otázkách.

OTÁZKY A ODPOVĚDI STRAN

Podpora pracujících seniorů

Otázky IDEA

1.1. Budete prosazovat nějaké formy zvýšení finanční motivace k práci u seniorů v důchodovém věku?

1.2. Pokud ano, jaké nástroje preferujete: (i) Snížení zdanění práce (snížení pojistných nebo daně z příjmu fyzických osob), (ii) vyšší zohlednění práce v důchodovém věku.

1.3. Zaměříte případná opatření plošně na všechny seniory nebo jen na určité skupiny?

Shrnutí návrhů politických stran

Strany s výjimkou Realistů ve svých volebních programech nenavrhují daňovou nebo jinou podporu pracujících seniorů v důchodovém věku. Realisté navrhují u pracujících důchodců zrušení pojistného na sociální pojištění placeného zaměstnancem. Důchodci-zaměstnanci by tak spolu se svým zaměstnavatelem odváděli na důchodové pojištění 21,5 % své mzdy, namísto současných 28 %. Obdobné snížení sazby důchodového pojištění navrhují Realisté u důchodců-živnostníků.

Ostatní strany navrhují plošné změny ve zdanění práce, jejichž vedlejším efektem může být zvýšení motivací k práci po dosažení důchodového věku, které by mohlo zvýšit zaměstnanost důchodců. Tyto návrhy lze rozdělit následovně:

- Plošné snížení sazby pojistného (TOP 09 a ODS).
- Plošné zavedení slevy na pojistném (ANO).
- Změny daně z příjmu fyzických osob (ČSSD, KSČM, Svobodní, ODS, SPO, Piráti).

Komentář

V České republice je podíl pracujících důchodců pod průměrem zemí EU, a to i přes to, že podíl pracujících seniorů mezi 50 a 60 lety patří k těm nejvyšším v EU. ČR je tak mezi zeměmi EU jednou z nejhorších z hlediska schopnosti efektivně podporovat práce schopné seniory, aby při dosažení důchodového věku okamžitě neodešli z trhu práce.

Cílem navrhovaných změn ve zdanění práce u všech politických stran, s výjimkou Realistů, však není zvýšit podporu k výdělečné činnosti u seniorů v důchodovém věku. Návrhy primárně cílí na přerozdělení celkového zdanění práce mezi různými skupinami občanů nebo na plošné snížení celkového zdanění práce. Zvýšení podpory k výdělečné činnosti u seniorů je tak pouze vedlejším efektem těchto změn.

Výrazné plošné snížení sazby pojistného, jak ho navrhují TOP 09 a ODS, pravděpodobně přispěje ke zvýšení zaměstnanosti českých seniorů, ale také k výpadku výběru sociálního pojištění. Sociální a zdravotní pojistná totiž u zaměstnaných seniorů, stejně jako u ostatních zaměstnanců, odpovídají 45 % jejich hrubé mzdy a výrazně snižují čistou mzdu zaměstnanců.

TOP 09 navrhované snížení pojistného o osm procentních bodů by však snížilo výběr pojistného od v současnosti pracujících lidí o 106,4 mld. korun ročně. ODS navrhuje snížit pojistné pouze o dva procentní body, a proto by výpadek pojistného od v současnosti pracujících odpovídal 26,6 mld. korun ročně.

Zavedení slevy na pojistném, jak jí navrhuje ANO, může podpořit v pokračování ve výdělečné činnosti zejména seniory s nízkými příjmy, nebo seniory, kteří nechtějí pokračovat v předchozí výdělečné činnosti, ale přemýšlejí pouze o přivýdělku během pobírání důchodu. U těchto seniorů by se totiž čistá odměna za práci zvýšila nejvíce. Například u důchodce, který si na DPČ přivydělává k důchodu deset tisíc hrubého měsíčně, se efektivní zdanění práce sníží ze současných 33,1 % na 29,4 %.³ Naproti tomu u seniora se mzdou 30 tisíc hrubého měsíčně by se zdanění práce snížilo pouze o 1,2 procentních bodů. Výpadek vybraného pojistného by však byl velmi vysoký. Například zavedení takové slevy v roce 2014 by snížilo příjmy důchodového účtu a rozpočtu o přibližně 30 mld. korun ročně.

Navrhované změny daně z příjmů fyzických osob (ČSSD, KSČM, Svobodní, ODS, SPO, Piráti) jsou velmi různorodé. Největší efekt na zaměstnanost seniorů může mít výrazné snížení daně z příjmů u seniorů se středními a vyššími příjmy. Lidé s nízkými příjmy totiž státu odvádějí velmi nízkou daň z příjmu a relativně vysoká pojistná. Potenciál snížení daně z příjmů je u nich tedy zanedbatelný, s výjimkou zavedení daňových bonusů (tj. negativní daně). Ty však žádá ze stran nenavrhuje.

Další změny pojistného nebo daně z příjmů, jako jsou například asignace pojistného rodičům navrhované KDU-ČSL a ODS nebo diferenciací pojistného dle počtu vychovávaných dětí KDU-ČSL podporu pracujících důchodců však nemohou s největší pravděpodobností ovlivnit.

S výjimkou Realistů tak politické strany odmítají standardně využívaná opatření pro zvýšení zaměstnanosti seniorů v důchodovém věku nebo jiných, na trhu práce ohrožených osob – cílené snížení celkového zdanění jejich práce nebo zvýšení bonifikace důchodu za práci v důchodovém věku.

³ Efektivní zdanění práce ukazuje podíl celkového zdanění práce na superhrubých příjmem jednotlivce. Celkové zdanění práce tvoří souhrn daně z příjmů fyzických osob a pojistných na sociální a zdravotní pojištění. U daně z příjmů při výpočtu efektivního zdanění předpokládáme, že důchodce uplatňuje pouze daňovou slevu na poplatníka.

Nástupní důchody

Otázky IDEA

2.1. Budete prosazovat změny ve stanovení výše nástupních důchodů a případně jaké?

2.2. Považujete změny výše nástupních důchodů jako nástroj pro všeobecné zvýšení příjmů důchodců nebo jako nástroj na zvýšení redistribuce mezi různými skupinami důchodců? Případně kterými?

2.3. U jakých skupin budoucích důchodců budete prosazovat změny? Budete se soustředit na současné pracující s nízkými, středními, nebo vyššími příjmy? Případně budou změny zacílené primárně na ženy, nebo samostatně výdělečně činné osoby? Jak velký pokles nebo nárůst důchodů budete u jednotlivých skupin důchodců prosazovat?

Shrnutí návrhů politických stran

Hnutí ANO navrhuje plošně zvýšit důchody navýšením základní výměry. Zelení, Piráti a KSČM slibují zvýšit nízké důchody cestou výrazného zvýšení minimálního důchodu. Piráti navrhují minimální důchod na úrovni 75 % minimální mzdy, KSČM 40 % průměrné mzdy a Zelení ve výši alespoň 10 000 korun měsíčně. Zelení, KDU-ČSL, nebo ODS přicházejí s vyššími důchody pro seniory, kteří vychovali děti. Podle jejich návrhů by dospělé děti asignovaly část pojistného na sociální pojištění svým rodičům. Stát by tak rodičům v důchodu vyplatil mimo „běžného“ důchodu také část pojistného na sociální pojištění, které v ten měsíc zaplatily jejich dospělé děti. Návrhy ostatních stran vyžadují delší čas na převedení do praxe, případně se jejich přijetí projeví spíše v řádu desítek než jednotek let, a proto je v této sekci neuvádíme.

Komentář

Plošné zvyšování důchodů a minimální důchod

Jediné ANO slibuje plošné zvýšení důchodů. Jimi navrhované zvýšení základní výměry o jeden procentní bod měsíčně by každému důchodci přineslo dodatečných 280 korun měsíčně. Průměrný starobní důchod by se tak zvýšil o 2,3 %. Minimální důchod, který získá každý v důchodovém věku s potřebnou dobou pojištění, by vzrostl na 3 600 korun měsíčně. Výdaje na dávky důchodového pojištění by vzrostly o 10 mld. korun ročně, tedy cca o 2,5 %.

Návrhy Zelených, Pirátů a KSČM na zavedení minimálního důchodu by zvýšily důchody nejchudších seniorů. To by zvýšilo redistribuci od osob s vyššími příjmy k těm s nižšími. Příjmy důchodců jsou přitom již nyní velmi nivelizované. Například dle ukazatele S80/20, který porovnává příjmy 20 procent lidí s nejvyššími a nejnižšími příjmy, patří ČR v porovnání s ostatními zeměmi EU mezi ty s nejmenšími rozdíly v příjmech seniorů nad 65 let.⁴

Piráty navrhovaný minimální důchod na úrovni 75 % minimální mzdy by v roce 2015 zvýšil příjmy 80 tisícům důchodců v průměru o 1 800 korun měsíčně. Díky zavedení minimálního důchodu ve výši 40 % průměrné hrubé mzdy, respektive 10 000 korun měsíčně, jak navrhuje

⁴ <http://ec.europa.eu/eurostat/web/gdp-and-beyond/quality-of-life/s80s20-income-quintile>

Zelení a KSČM, by se zvýšily důchody u 29,2 % (516 tis.), respektive 42,8 % (756 tis.) seniorů pobírajících pouze starobní důchod. Průměrný nárůst důchodu by dle těchto návrhů byl 1 483, respektive 1 684 korun měsíčně.

Zvýšení důchodů nejchudších důchodců by zvýšilo celkové výdaje důchodového systému a tím i jeho každoroční deficit. Piráty navrhovaný minimální důchod by při rozdělení důchodů jako v roce 2015 zvýšil výdaje důchodového účtu o 1,8 mld. korun ročně. Změny navrhované Zelenými a KSČM by zvýšily výdaje důchodového systému o 9,2, respektive 15,3 miliardy korun ročně. Zavedení minimálního důchodu by na druhou stranu mohlo o něco snížit výdaje státu na sociální dávky vyplácené seniorům, například příspěvek na bydlení. Stát však nevede dostatečně přesnou evidenci o sociálních dávkách seniorů, která by tento hypotetický pokles výdajů na sociální dávky umožnila věrohodně odhadnout.

Asignace důchodů

Zvýšení důchodů rodičů pomocí asignací pojistného navrhuje KDU-ČSL a ODS. Při asignaci jednoho procentního bodu z odvodů na důchodové pojištění by se měsíční důchod průměrného důchodce-rodiče, kterému asignuje pojistné dítě vydělávající průměrnou mzdu, zvýšil o 2,3 %.

Velikost asignovaného pojistného závisí na velikosti odvodů všech dětí daného rodiče. Z toho vyplývají nevýhody asignací. Například nižší asignovaný důchod by měli rodiče žen, protože příjmy žen jsou v průměru nižší. Stejně tak nižší asignovaný důchod by měli rodiče dětí hůře uplatnitelných na trhu práce, například dětí invalidních. Z hlediska výše asignovaného důchodu je pro rodiče žen nevýhodné, pokud tyto ženy mají děti. Během výchovy malých dětí totiž neplatí pojistné a nemohly by tak jejich část asignovat rodičům. Po návratu na trh práce jsou mzdy žen matek nižší, a proto by byly nižší i asignované důchody jejich rodičům.

Zavedení asignace by také znamenalo zvýšení deficitu důchodového účtu. Zvýšení důchodů rodičů by totiž nebylo kryto dodatečnými příjmy důchodového účtu. Asignace pojistného by pravděpodobně neovlivnila porodnost. Je totiž nepravděpodobné, že by se lidé o početí dítěte rozhodovali spíše podle asignace důchodů než například na základě dostupnosti školek v jejich bydlišti a možnostech sladění rodinného a pracovního života obecně.

Valorizace

Otázky IDEA

- 3.1. Považujete současné nastavení valorizace za nejvhodnější nebo preferujete nějakou alternativu?**
- 3.2. Měla by se podle vás valorizace více než dnes akcentovat růst reálných mezd nebo třeba životních nákladů důchodců? Jaké změny v tomto smyslu preferujete?**
- 3.3. Mělo by být tempo valorizace důchodu (v %) paušální nebo by se mělo lišit podle výše důchodu nebo situace seniora (například věk nebo ztráta manžela)?**
- 3.4. O kolik procent byste zvýšili / snížili valorizaci důchodů u všech / vybraných skupin důchodců?**

Shrnutí návrhů politických stran

Strany ve většině případů nepřicházejí s konkrétními změnami. Piráti, Zelení a KSČM zdůrazňují růst důchodů starodůchodců⁵ dle růstu jejich životních nákladů důchodců, respektive inflace. Ostatní strany se k tématu valorizace nevyjadřují nebo poukazují na potřebu nastavení valorizace dle růstu inflace i reálných mezd. TOP 09 deklaruje zamezení zneužívání valorizace před volbami. ANO navrhuje skokové zvýšení důchodu při dovršení 85, respektive 100 let.

Komentáře

Pro vývoj životní úrovně seniorů po odchodu do důchodu je klíčové nastavení valorizace a vdovských důchodů. Valorizace důchodů každoročně upravuje hodnotu již přiznaných důchodů tak, aby jejich výše odpovídala vývoji ekonomiky. Vdovské důchody pak dorovnávají jednorázový výrazný pokles příjmů v domácnosti seniora po úmrtí partnera.

Politické strany se ve svých programech věnují nastavení valorizace, téma vdovských důchodů nezmiňují. Jediná ČSSD navrhuje zavést jednorázovou dávku při úmrtí partnera. Taková dávka však nemá potenciál dlouhodobě zvýšit životní úroveň vdovců a vdov. Přitom ovdovění je jednou z hlavních příčin pádu důchodců pod relativní hranici chudoby. Domácnost vdovy (vdovce) totiž ztratí významnou část svých příjmů, ale velká část nákladů, například náklady na bydlení, však zůstane bez větší změny.

Současné nastavení valorizace bude v nejbližší budoucnosti minimálně udržovat reálnou hodnotu důchodů. Důchody se dle novely schválené v roce 2017 budou každoročně navyšovat o polovinu růstu reálných mezd a vyšší ze dvou ukazatelů inflace – ukazatel všeobecné inflace a tzv. důchodcovské inflace. Slibům na každoroční navyšování důchodů o inflaci nebo o růst životních nákladů důchodců (KSČM) tak musíme rozumět tak, že politické strany zachovají, nikoli změní, současnou legislativu.

⁵ Starodůchodci jsou v daném roce ti z důchodců, kteří již pobírali důchod. Jejich důchod tak byl vypočten dle pravidel a ekonomických ukazatelů v předchozích letech. Aby nedocházelo k příliš velkému poklesu životní úrovně starodůchodců, jsou jejich důchody každoročně valorizovány o inflaci a část růstu reálných mezd.

Politické strany se až na výjimky obšírněji nevěnují navázání valorizace na růst reálných mezd. Tento problém částečně řeší návrh ANO, který slibuje skokové zvýšení důchodu při dovršení 85, respektive 100 let.

Přitom současné nastavení způsobuje, že se s rostoucím věkem seniora nůžky mezi jeho důchodem a mzdami v ekonomice rozevírají. Důchody seniorů ve vysokém věku jsou tak v porovnání se mzdami a kupní silou pracujících výrazně nižší, než důchody těch seniorů, kteří do důchodu odešli nedávno. Přitom právě důchodci ve vysokém věku pravděpodobně mají malé úspory a jejich životní náklady jsou spíše vyšší.

Ostatní změny v důchodovém systému

Otázky IDEA

4.1. Navrhujete jiná opatření, která by změnila výši důchodů u současných důchodců nebo u seniorů, kteří do důchodu odejdou v následujících pěti letech?

Shrnutí návrhů politických stran

Mezi další návrhy patří zavedení systému reverzních hypoték ze strany Zelených, KDU-ČSL zdůrazňuje dostupnost vlastního bydlení pro seniory. ANO, ČSSD, Svobodní, Zelení a STAN slibují posílení zdravotnických a sociálních služeb pro seniory. ANO, ČSSD, SPO, STAN a Zelení navrhnou nižší zákonný důchodový věk, respektive posílení možností předdůchodu⁶ pro lidi vykonávající tzv. náročné profese.

Velká část návrhů stran se může reálně projevit spíše v řádu desítek než jednotek let. Takové změny nemohou ovlivnit důchody současných důchodců nebo seniorů pár let před důchodem, a proto se jim v této studii detailněji nevěnujeme. Mezi takové návrhy patří především diferenciací pojistného dle počtu dětí, sdílení důchodového pojištění a zvýšení náhradních dob matek, návrhy na zastropování důchodového věku a změny systému spoření na důchod ve třetím pilíři.

Komentáře

Služby pro seniory

Životní situaci současných důchodců může zlepšit dostupnost služeb pro seniory, což sice neovlivní jejich příjmy nebo motivaci pracovat v důchodu, ale má potenciál zvýšit kvalitu jejich života. To je případ návrhů ANO, ČSSD, Svobodných, Zelených a STAN. Tyto změny by samozřejmě vyžadovaly navýšení veřejných výdajů na zdravotní péči.

⁶ Předdůchod je státem podporovaná forma výplaty úspor ze III. pilíře. Využití předdůchodu může být výhodné například pro ty seniory, kteří několik let před důchodem ztratili práci, nebo pro ty, jejichž výdělek před důchodem výrazně klesl.

Dřívější odchod do důchodu

ANO, ČSSD, SPO, STAN a Zelení ve svých volebních programech také slibují možnost dřívějších odchodů do důchodu u fyzicky náročných profesí. Všechny návrhy předpokládají vyšší pojistné zaměstnavatelů. Zvýšené odvody by podle těchto návrhů plynuly buď do prvního, státního pilíře, nebo do třetího, soukromého, pilíře. Z příslušného pilíře by pak byl financován předčasný odchod do důchodu osob dříve pracujících v náročných profesích.

V případě, že by zaměstnavatelé odváděli dodatečné pojistné do prvního pilíře, by stát dle návrhů stran pravděpodobně umožnil lidem pracujícím v náročných profesích odejít do důchodu dříve s takovou výší důchodu, na jakou by měli nárok při odchodu do důchodu ve věku platném dle základních pravidel důchodového systému.

Samotné snížení důchodového věku, bez dodatečné úpravy výše důchodu, by totiž pro osoby s těžkým povoláním bylo dvojsečné. Na jednu stranu by jim totiž pouhé snížení důchodového věku umožnilo odejít do důchodu dříve, na druhou stranu by to ale znamenalo snížení výše jejich měsíčních důchodů. Ty se totiž odvíjí zejména od doby pojištění a nižší důchodový věk snižuje i dobu pojištění.

V případě, že by zaměstnavatelé odváděli dodatečné pojistné do třetího pilíře, jak navrhuje například ČSSD, pak by zaměstnanci v náročných profesích měli vyšší úspory ve třetím pilíři a mohli by snadněji než dnes odcházet do předdůchodu. Je však otázkou, proč by základní plošný důchod lidí v náročných profesích v období mezi dřívějším a řádným důchodovým věkem měl zajišťovat soukromý třetí pilíř, když v ostatních případech ho zajišťuje pilíř první, státní.

Finanční krytí změn

Otázky IDEA

5.1. Jak budou navrhované změny financovány? Opatření zvyšující výdaje na důchody budou financovány dalšími opatřeními, které (i) naopak sníží jiné výdaje systému důchodového zabezpečení, (ii) zvýší příjmy systému důchodového zabezpečení nebo (iii) zvýší deficit důchodového účtu, respektive veřejných rozpočtů? Jaká konkrétní opatření pro zajištění financování navrhovaných změn případně navrhuje?

Shrnutí návrhů politických stran

Strany ve svých volebních programech financování svých návrhů neřeší.

Komentáře

Výdaje důchodového zabezpečení pravidelně převyšují jeho příjmy. Například kumulovaný deficit důchodového účtu od roku 2010 je přibližně 260 mld. korun. To je více jak dvojnásobek výdajů na platy ze státního rozpočtu v roce 2016. Dle prognóz Ministerstva práce a sociálních věcí ČR bude důchodový účet v deficitu z většiny v nejbližších 40 letech. Tyto deficity se buď

promítnou do výše státního dluhu, nebo je bude potřeba na úkor ostatních výdajů financovat z jiných daňových příjmů státu.

Při takto napjatém hospodaření důchodového účtu by mělo být samozřejmé vyvažování přínosů a nákladů všech navrhovaných změn. Politické strany však velmi často přichází se změnami, které jsou rozpočtově velmi náročné a neřeší krytí dodatečných výdajů. Mezi takové změny patří zejména výrazné plošné snížení pojistného, asignace pojistného, zastropování důchodového věku na 65 letech, nebo zvýšení minimálního důchodu na úroveň okolo 40 % průměrné mzdy.

PŘÍLOHY

Tabulka A1: Odkazy na volební programy stran

Strana	Odkaz na volební program
ANO	https://www.anobudelip.cz/file/edee/2017/09/program-hnuti-ano-pro-volby-do-poslanecke-snemovny.pdf
ČSSD	https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf
KDU-ČSL	https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/Volebni-program-2017-2021.aspx
KSČM	http://volby.kscm.cz/volebni-program
ODS	http://www.ods.cz/volby2017/program
Piráti	https://www.pirati.cz/program/psp2017.html
Realisté	http://www.realiste.cz/program.pdf
SPO	http://www.spoz2013.cz/upload/volby-2017-program-spo---aktualizace-k-24-2017doc.pdf
STAN	https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/o/files/volby17/navrh_volebniho_programu_STAN.pdf
Svobodní	http://public.svobodni.cz/svobodni/politicky-program.pdf
TOP 09	https://www.top09.cz/proc-nas-volit/volebni-program/volebni-program-2017/
Zelení	https://www.zeleni.cz/wp-content/uploads/2017/06/zeleni_volebni_program_2017.pdf

Tabulka A2: Podrobný výtah relevantních pasáží z volebních programů stran

Otázka 1: Podpora pracujících seniorů	
Realisté	Změna odstraní platbu důchodového pojištění placeného seniory. Lidé tak budou motivováni zůstat déle ekonomicky aktivní. Odpustíme pracujícím důchodcům platbu důchodového pojištění v plné výši, tedy 6,5 % ze mzdy. To u průměrné mzdy odpovídá téměř 2 000 Kč měsíčně. Živnostníkům v důchodovém věku rovněž snížíme sazbu důchodového pojištění o 6,5 procentních bodů.
Otázka 2: Nástupní důchody	
ANO	Navrhujeme zvýšení základní výměry důchodů na 10 % průměrné mzdy
KDU-ČSL	Možnost dobrovolně část svého sociálního pojištění směřovat přímo na rodiče, každé dítě 2 %
KSČM	Zavedení institutu tzv. minimálního důchodu nad úroveň životního minima (40 % průměrné mzdy) a dle toho zvýšení základního výměru důchodu.
ODS	Zavedeme možnost posílat 1 % důchodového pojištění jako příspěvek na důchod přímo svým rodičům nebo prarodičům, kteří jsou v penzi.
Piráti	Zaručený minimální důchod, zvýšení důchodů nižších než 75 % minimální mzdy. Vyšší podíl solidární složky důchodů.
Zelení	Zavedeme nepodkročitelný základní univerzální starobní důchod nejméně 10 000 korun, k čemuž bude připočítávána zásluhová složka. První složka bude základní univerzální důchod pro všechny občany a občanky ČR, kteří dosáhli určitého věku (maximálně 65 let), bez ohledu na počet odpracovaných let, zhruba ve výši 30 % průměrné mzdy. Zároveň bude mít každý nárok na státní důchod, který bude odpovídat počtu odpracovaných let a výši příjmů a jehož čerpání bude záviset na jeho rozhodnutí.

Otázka 3: Valorizace	
ANO	Počítáme s pravidelnými valorizacemi důchodů navázanými na ceny spotřebního koše a růst průměrné mzdy Prosadíme záruku automatického zvýšení důchodu o 1 000 korun měsíčně při dosažení věku 85 let. Nyní jsou navyšovány důchody o 2 000 korun měsíčně při dosažení věku 100 let.
ČSSD	Udržíme systém pravidelného navyšování penzí, který v roce 2017 prosadila ČSSD. Nově tedy penze porostou podle reálného růstu cen, který ovlivňuje vý- daje domácností důchodců, a také budou z 50 % reagovat na růst reálných mezd. Pomůžeme seniorům, které opustil životní partner, s důstojným pohřbem. Zavedeme jednorázový příspěvek pro tyto situace ve výši 5 000 korun.
KSČM	Valorizace důchodů by měla zabezpečit takovou reálnou kupní sílu důchodů, aby z důchodů bylo možné pokrýt nejzákladnější výdaje důchodcovských domácností. Sociální systém by měl krýt jen mimořádné sociální situace, do kterých se senior může dostat. Dle KSČM je potřeba řešit jiný režim valorizací u starodůchodců, u nich požadujeme rychlejší či vyšší valorizace. Zavedeme pravidelnou a důstojnou valorizaci důchodů podle skutečných základních životních potřeb seniorů. Pravidelnou a dostatečnou valorizaci důchodů, sociálních dávek a nemocenské podle skutečných základních životních potřeb. Garanci nezbytného zvyšování plateb za státní pojištění.
Piráti	Valorizace dle indexu životních nákladů důchodců. Současný systém vylepšíme.
SPO	Penze pravidelně valorizovat dle obou kritérií, tj. indexu růstu cen a růstu mezd ve společnosti. Navíc by bylo spravedlivé dorovnávat průběžně výši penzí starodůchodcům na úroveň novo-důchodců.
Svobodní	Penze pravidelně valorizovat dle obou kritérií, tj. indexu růstu cen a růstu mezd ve společnosti.
TOP 09	Prosadíme spravedlivý valorizační systém, který nebude podléhat aktuálním populistickým politickým rozhodnutím.
Zelení	mechanismus automatického navyšování o inflaci

Otázka 4: Služby pro seniory	
ANO	Mezi naše hlavní priority patří zajištění kvalitního, bezpečného a dostupného systému sociálních služeb.
ČSSD	Budeme rozšiřovat síť sociálních služeb a zvyšovat jejich kvalitu. Zajistíme, aby sociální služby byly dostupné po celé zemi, včetně menších měst a obcí. Zajistíme nové a moderní vybavení domovům pro seniory, domovům pro osoby se zdravotními postiženími dalším pomáhajícím zařízením, zajistíme vyšší finanční prostředky pro opravy a rekonstrukce a zvýšíme kapacity těchto zařízení tak, aby lidé nemuseli čekat roky na přidělení místa. Propojíme systém zdravotních a sociálních služeb a zajistíme dlouhodobost jejich financování tak, aby zařízení, která pečují o seniory, osoby zdravotně postižené či děti neměla existenční problémy a nežila v nejistotě přidělování dotací z roku na rok. Zvýšíme dostupnost terénní péče, aby senior či zdravotně postižený mohl setrvat co nejdéle v domácím prostředí.
KDU-ČSL	Každý má mít možnost zajistit si byt, máme program dostupného bydlení, které seniorům a mladým rodinám usnadní cestu k vlastní střeše nad hlavou.
Svobodní	Podpoříme důstojný život seniorů a zdravotně postižených. Výrazně zjednodušíme vznik a provoz všech sociálních služeb pečujících o důchodce a zdravotně postižené. Naším cílem je, aby senioři mohli co nejdéle zůstat ve vlastních domovech. Domovy důchodců by měly být určeny převážně lidem, kteří potřebují celodenní péči. Proto budeme silně podporovat asistenční sociální služby pro seniory. Prosadíme přednostní financování a pomoc sociálním službám určeným seniorům, zdravotně postiženým, lidem s duševními nemocemi a ohroženým dětem.
Zelení	Umožníme seniorům pomocí tzv. zpětných hypoték odprodej jejich bytů do veřejného vlastnictví tak, že budou mít záruku dožití ve vlastním bytě a stát nebo obec jim bude nad rámec důchodu vyplácet měsíční splátku za byt až do smrti. Po vzoru USA nebo některých evropských zemí zavedeme možnost státem garantovaných tzv. zpětných hypoték. Ty umožní jednak podstatné zvýšení vzrůstu celkových příjmů seniorských domácností, stát či obec navíc získá jako protihodnotu rozptýlený bytový fond, který bude moct dále využít pro účely sociálního nebo nájemního bydlení. Je nezbytné posílit financování sociálních služeb, které vedou k zachování rodiny, komunity a života člověka s postižením, seniorů a lidí po úrazech v jejich prostředí, a to podporou služeb, které umožňují uživatelům žít život svobodně v přirozené komunitě za podpory, kterou potřebují (chráněné bydlení, osobní asistence, chráněné dílny, podporované zaměstnávání, raná péče, respitní/odlehčovací služby, pečovatelská služba, home-care/denní stacionáře ad.).

Otázka 5: Předčasné důchody	
ANO	Prosadíme možnost dřívějšího odchodu do důchodu pro lidi pracující v náročných profesích. Na zvláštní důchod bude platit odvody jejich zaměstnavatel, zaměstnanec se bude moci rozhodnout, zda ho bude čerpat před nástupem do řádného důchodu nebo později v souběhu s ním.
ČSSD	Rozvineme systém předdůchodů u fyzicky nejnáročnějších profesí.
SPO	V otázce věku odchodu do důchodu navrhujeme zohlednit profesní zatížení jednotlivého zaměstnance, zejména těžkou fyzickou prací, v prostředí se zdravotním rizikem.
STAN	V oblasti důchodové reformy zohledníme podmínky pro dřívější odchody zaměstnanců v předdůchodovém věku do starobního důchodu při finanční participaci zaměstnavatelů, zaměstnanců i státu, zejména u namáhavých, popř. rizikových profesí.
Zelení	Předčasné penze pro těžce manuálně pracující osoby. U nich by mohla existovat vyšší sazba pojistného odváděného na virtuální účet, jako tomu bylo již za první republiky, což by jim fakticky umožnilo odejít do důchodu o něco dříve.

Reference

- Šatava, Jiří 2016. Vliv mateřství na výši starobního důchodu, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_13_Vliv_materstvi_na_starobni_duchod/IDEA_Studie_13_Vliv_materstvi_na_starobni_duchod.html
- Dušek Libor, Jiří Šatava, 2015. Zdanění vysokopříjmových osob v České republice: IDEA pro reformu, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_14_Zdaneni_vysokoprijmovych_osob/IDEA_Studie_14_Zdaneni_vysokoprijmovych_osob.html
- Šatava, Jiří, 2015. Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_9_Pracovni_aktivita_duchodcu/IDEA_Studie_9_Pracovni_aktivita_duchodcu.html
- Bakalová, Jana, Radim Boháček, Daniel Münich 2015. Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu/IDEA_Studie_6_2015_Vek_odchodu_do_duchodu.html
- Jurajda, Štěpán, Jiří Šatava, 2014. Budete mít nárok na důchod, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2014.pdf
- Schneider, Jiří, Jiří Šatava, 2013: Dopady reformy I. Důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_studie_4_2013.pdf
- Šatava, Jiří, 2013. Dopad rozvodu na příjmy v důchodu, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_6_2013.pdf
- Dušek, Libor, Klára Kalíšková, Daniel Münich, 2013. Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v Českém systému, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_8_2013.pdf
- Dušek, Libor, Jiří Šatava, 2013. Zdanění vysokých příjmů: Reforma za reformou, IDEA studie https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Studie_9_2013.pdf
- Janský, Petr, Daniel Münich, 2012: Co když vláda nebude valorizovat důchody, IDEA studie https://iweb.cerge-ei.cz/news/in_the_media/data/kratka_studie_2012_2.pdf

Ostatní zdroje

Blöndal a Scarpetta, 1999: The Retirement Decision in OECD Countries

Council of EU ministers of employment and social affairs: The 2015 Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU

Duval, 2003: The Retirement Effects of Old-Age Pension and Early Retirement Schemes in OECD Countries

Gruber, Wise, 1999: Social Security and Retirement around the World

MPSV, 2014: Pojistně matematická zpráva o důchodovém pojištění

OECD, 2011, Pension at Glance

OECD, 2015: Pension at Glance

Předchozí publikace

Září 2017: Daniel Münich. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Platy učitelů ve volebních programech: přehled a rozbor](#)“

Srpen 2017: Ján Palguta. „[Kdo je váš starosta: volební soutěž a charakteristiky zastupitelů v ČR](#)“

Červenec 2017: Alena Bičáková, Štěpán Jurajda, Lucie Zapletalová. „[Vrána k vráně sedá aneb důležitost oboru studia při výběru partnera](#)“

Červen 2017: Daniel Münich. „[IDEA PRO VOLBY 2017, Nízké platy učitelů: hodně drahé šetření](#)“, Interaktivní aplikace studie <https://idea.cerge-ei.cz/platy-ucitelu>

Červen 2017: Jiří Šatava. „[IDEA PRO VOLBY 2017, Příjmy seniorů – práce, nástupní důchody a jejich valorizace](#)“

Červen 2017: Oleg Sidorkin, Martin Srholec. „[Do direct subsidies stimulate new R&D output in firms? A comparison of IMPULS, TIP and ALFA programmes](#)“

Květen 2017: Klára Kalíšková. „[IDEA PRO VOLBY 2017. Podpora rodin s dětmi: daně, dávky a veřejné služby](#)“

Květen 2017: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Pod pokličkou Beallových seznamů](#)“

Březen 2017: Libor Dušek. „[Přísnější tresty za vraždy? Vyhodnocení dopadů legislativního návrhu](#)“

Březen 2017: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Ženy a muži v českém výzkumu: publikační výkon, produktivita, spoluautorství a trendy](#)“

Únor 2017: Matthias Doepke, Fabian Kindermann, překlad Ondřej Lukáš, Filip Pertold „[Proč ženy v Evropě nechtějí mít více dětí?](#)“

Prosinec 2016: Lukáš Rečka, Milan Ščasný. „[80% snížení emisí skleníkových plynů: analýza vývoje energetiky České republiky do roku 2050](#)“

Prosinec 2016: Iva Zvěřinová, Milan Ščasný, Mikolaj Czajkowski a Eva Kyselá. „[Výzkum preferencí obyvatel pro klimatické politiky: Podporují Češi, Poláci a Britové jejich zavedení?](#)“

Prosinec 2016: Daniel Münich a Samuel Škoda. „[Světové srovnání českých a slovenských časopisů podle indikátorů Impact Factor \(IF\) a Article Influence Score \(AIS\)](#)“

Prosinec 2016: Jiří Šatava. „[Daňový systém snižuje motivaci matek s menšími dětmi k práci: Doporučení a jeho vyhodnocení](#)“

Prosinec 2016: Ján Palguta, Martin Srholec. „[Stimulují přímé dotace soukromé výdaje firem na VaV? Metoda regresní diskontinuity](#)“, příloha „[Metodika hodnocení hospodárnosti účelové podpory pro aplikovaný výzkum a vývoj ve firmách](#)“

Listopad 2016: Vít Macháček a Martin Srholec. „[Transfer znalostí do praxe podnikajícími akademiky v České republice](#)“

- Listopad 2016: Vít Macháček, Martin Srholec. „[Predátorské časopisy ve Scopusu](#)“
- Listopad 2016: Vít Macháček, Tereza Hrtúsová. „[Brexit vylepší vyjednávací pozici velkých států v Radě EU. Nejvíce posílí Polsko](#)“
- Říjen 2016: Ján Palguta. „[Konkurence politických uskupení v obecních zastupitelstvech a veřejné zakázky](#)“
- Září 2016: Daniel Münich, Vladimír Smolka. „[Platy českých učitelů zůstávají velmi nízké](#)“
- Srpen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Medzinárodné porovnanie kvality publikačného výkonu vedných odborov na Slovensku](#)“, „[Odborové prehľady](#)“
- Červenec 2016: Jiří Šatava. „[Vliv mateřství na výši starobního důchodu](#)“
- Červenec 2016: Ján Palguta. „[Dárci politických stran na trhu veřejných zakázek](#)“
- Červen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Národní srovnání vědeckého publikačního výkonu Akademie věd České republiky: kvantita vs. kvalita a spoluautorství](#)“
- Červen 2016: Petr Janský, Filip Pertold, Jiří Šatava. „[Rozvody a příjmy žen v České republice: první zjištění v České republice na základě individuálních dat](#)“
- Květen 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Oborová publikační výkonnost pracovišť výzkumných organizací v České republice v letech 2009-2013](#)“
- Květen 2016: Petr Janský, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „[Dopad daní a dávek na příjmovou nerovnost a relativní chudobu v České republice](#)“
- Duben 2016: Miroslava Federičová, Filip Pertold, Michael L. Smith. „[Sebedůvěra třídy a soutěž spolužáků o osmiletá gymnázia](#)“
- Březen 2016: Jiří Šatava „[Podpora rodin s dětmi prostřednictvím daňově dávkového systému](#)“
- Březen 2016: Ján Palguta, Filip Pertold „[K čemu vede \(ne\)transparentnost veřejných zakázek?](#)“
- Březen 2016: Klára Kalíšková, Daniel Münich, Filip Pertold. „[Veřejná podpora míst ve školkách se vyplatí: Analýza výnosů a nákladů](#)“
- Únor 2016: Filip Pertold. „[Přechod na střední školu, pití alkoholu a vliv vrstevníků na kouření mládeže](#)“
- Leden 2016: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[An International Comparison of the Quality of Academic Publication Output in the Czech Republic](#)“, attachment „[Discipline sheets](#)“
- Prosinec 2015: Libor Dušek, Jiří Šatava. „[Zdanění vysokopříjmových osob](#)“
- Prosinec 2015: Libor Dušek. „[Hrozí opět přeplnění věznic? Predikce počtu vězňů v České republice](#)“
- Prosinec 2015: Štěpán Jurajda, Stanislav Kozubek, Daniel Münich, Samuel Škoda. „[Mezinárodní srovnání kvality publikačního výkonu vědních oborů v České republice](#)“, příloha „[Oborové listy](#)“

- Listopad 2015: Mariola Pytliková. „[Rozdíly ve výši výdělků ve vztahu k mateřství a dítěti v rodině](#)“
- Listopad 2015: Klára Kalíšková. „[Skills Mismatches in the Czech Republic](#)“
- Listopad 2015: Jiří Šatava. „[Pracovní aktivita po dosažení důchodového věku: Institucionální pobídky v České republice](#)“
- Říjen 2015: Alena Bičáková, Klára Kalíšková. „[Od mateřství k nezaměstnanosti: Postavení žen s malými dětmi na trhu práce](#)“
- Září 2015: Jiří Šatava. „[Working Beyond Pensionable Age: Institutional Incentives in the Czech Republic](#)“
- Září 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „[Komparativní studie věku odchodu do důchodu v České republice](#)“ (česká verze studie „A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic“ z června 2015)
- Září 2015: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „[Oborová publikační výkonnost výzkumných pracovišť v České republice v letech 2008-2012](#)“ (studie obsahuje interaktivní internetový nástroj, pomocí kterého je možné zvolit obor či pracoviště a zobrazit řazení pracovišť dle preferovaného ukazatele)
- Září 2015: Daniel Münich, Mária Perignáthová, Lucie Zapletalová, Vladimír Smolka. „[Platy učitelů českých základních škol: setrvale nízké a neatraktivní](#)“
- Srpen 2015: Jan Švejnar. „[Miliardáři versus lidé / Billionaires versus People](#)“
- Červen 2015: Jana Bakalová, Radim Boháček, Daniel Münich. „[A Comparative Study of Retirement Age in the Czech Republic](#)“ (v angl. jazyce, srovnávací studie věku odchodu do důchodu v České republice)
- Květen 2015: Josef Montag, Lucie Zapletalová. „[Bodový systém a jeho vliv na počet smrtelných nehod](#)“
- Březen 2015: Vojtěch Bartoš. „[\(Ne\)diskriminace žen při žádosti o zaměstnání v důsledku mateřství: Experiment](#)“
- Prosinec 2014: Klára Kalíšková, Lucie Zapletalová. „[Společným zdaněním k nižší zaměstnanosti žen](#)“
- Říjen 2014: Ágota Scharle. „[Co s ekonomickou neaktivitou v zemích Visegrádu?](#)“
- Říjen 2014: Štěpán Jurajda, Daniel Münich, Lucie Zapletalová. „[Vliv informací z volebních lístků na výsledky obecních a krajských voleb](#)“
- Srpen 2014: Matěj Bajgar, Petr Janský. „[Regionální rozdíly v kupní síle: Ceny, platy, mzdy a důchody](#)“
- Červenec 2014: Štěpán Jurajda, Jiří Šatava. „[Budete mít nárok na důchod?](#)“
- Červen 2014: Daniel Münich, Miroslava Federičová. „[Učení mučení, nebo škola hrou? Srovnání oblíbenosti školy a matematika pohledem mezinárodního šetření](#)“
- Červen 2014: Petr Bouchal, Petr Janský: „[Státní úředníci: Kolik jich vlastně je, kde a za kolik pracují?](#)“

- Květen 2014: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Komu pomůže navrhované zvýšení slevy na dani na dítě?“
- Březen 2014: Vilém Semerák. „Česká ekonomika pokračuje v růstu i v roce 2014“
- Březen 2014: Miroslava Federičová, Daniel Münich. „Příprava na osmiletá gymnázia: velká žákovská steeplechase“
- Březen 2014: Klára Kalíšková. „Ženy v českém finančním sektoru 1994-2012: nové pracovní příležitosti pro mladé a vzdělané“
- Prosinec 2013: Daniel Münich, Tomáš Protivínský. „Dopad vzdělanosti na hospodářský růst: ve světle nových výsledků PISA 2012“
- Prosinec 2013: Libor Dušek, Jiří Šatava. „Zdanění vysokých příjmů, reforma za reformou...“
- Prosinec 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Kdo a kolik odvádí do společné kasy? Zdanění příjmů ze zaměstnání a podnikání v českém systému“
- Říjen 2013: Libor Dušek, Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Co by od roku 2015 přinesla již schválená reforma přímých daní?“
- Září 2013: Jiří Šatava. „Dopad rozvodu na příjmy v důchodu“
- Červen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Důchodový systém: scénáře budoucího vývoje“
- Květen 2013: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Dopady reformy I. důchodového pilíře po roce 1996 na starobní důchody jednotlivců“
- Květen 2013: Petr Janský. „Účastníci penzijního připojištění“
- Duben 2013: Martin Gregor. „Může záporný hlas ve volebním systému se dvěma mandáty zvýšit kvalitu kandidátů?“
- Březen 2013: Pavel Hait, Petr Janský. „Kdo je nejvíce zasažen růstem cen? Rozdíly v inflaci pro různé domácnosti“
- Prosinec 2012: Vilém Semerák. „Zachrání Čína české exporty? Studie“
- Listopad 2012: Petr Janský. „Odhady dopadů změn DPH na domácnosti: porovnání dvou možných scénářů od roku 2013“
- Říjen 2012: Pavla Nikolovová, Ján Palguta, Filip Pertold, Mário Vozár. „Veřejné zakázky v ČR: Co říkají data o chování zadavatelů?“
- Říjen 2012: Ondřej Schneider. „Jaký důchod nás čeká? Alternativy vývoje státního průběžného důchodového systému“
- Říjen 2012: Ondřej Schneider, Jiří Šatava. „Český důchodový systém na rozcestí: Pro koho je výhodný přechod do druhého pilíře?“

- Září 2012: Vilém Semerák. „Dopady makroekonomického vývoje ČR na krajské úrovni: možnosti pro aktivní hospodářskou politiku“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)
- Září 2012: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Možnosti pro aktivní hospodářskou politiku na krajské úrovni“ (studie pro potřeby Ekonomické rady Asociace krajů ČR)
- Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „Česká pomoc rozvojovým zemím: nejen finanční rozvojová spolupráce“
- Září 2012: Petr Janský, Zuzana Řehořová. „The Commitment to Development Index for the Czech Republic“ (výzkumný článek)
- Září 2012: Daniel Münich, Jan Straka. „Být či nebýt učitelem: platy českých učitelů pohledem nákladů ušlých příležitostí a širší souvislosti“
- Srpen 2012: Štěpán Jurajda, Daniel Münich. „Kde se v ČR dělá nejlepší výzkum“
- Srpen 2012: Libor Dušek. „Kde hledat příčiny přeplněných věznic“
- Červen 2012: Daniel Münich, Petr Ondko, Jan Straka. „Dopad vzdělanosti na dlouhodobý hospodářský růst a deficit důchodového systému“
- Květen 2012: Klára Kalíšková, Daniel Münich. „Česky: Nevyužitý potenciál země“
- Duben 2012: Libor Dušek, Petr Janský. „Očekávané dopady změn sazeb DPH na rozpočty krajů“
- Březen 2012: Petr Janský, Daniel Münich. „Co když vláda nebude valorizovat starobní důchody? První odhady dopadů na relativní chudobu důchodců v ČR“
- Únor 2012: Ondřej Schneider. „Rozpočtové instituce – evropské zkušenosti a aplikace na Českou republiku“
- Únor 2012: Petr Janský, Ondřej Schneider. „(Ne)udržitelnost (dluhu) veřejných financí“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Dopady měnové (dez)integrace na ČR“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák, Jan Švejnar. „Evropská krize—Špatná a ještě horší řešení“
- Prosinec 2011: Vilém Semerák. „Evropská krize—Limity čínské podpory“
- Srpen 2011: Ondřej Schneider. „Důchodové systémy v Evropě: Reformují všichni“
- Červenec 2011: Petr Janský, Klára Kalíšková. „Jak sjednocení DPH kompenzovat rodinám s dětmi“
- Květen 2011: Ondřej Schneider. „Penzijní dluh: Břímě mladých“
- Květen 2011: Libor Dušek, Ondřej Schneider. „Poplatky penzijních fondů: Komentář“
- Duben 2011: Jan Hlaváč, Ondřej Schneider. „Finanční výkonnost penzijních fondů ve střední Evropě: Proč jsou české fondy nejhorší?“

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. *„Jak by sjednocení DPH na 17,5 % dopadlo na domácnosti a veřejné rozpočty“*

Březen 2011: Libor Dušek, Petr Janský. *„Přehled hlavních dopadů daňových změn na domácnosti a veřejné rozpočty“*

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. *„Jak by daňové změny dopadly na domácnosti a veřejné rozpočty“*

Únor 2011: Libor Dušek, Petr Janský. *„Dopady sjednocení sazeb DPH na 20 % na životní úroveň domácnosti“*

Prosinec 2010: Libor Dušek, Petr Janský. *„Odhad dopadů navrhovaných změn DPH na životní náklady domácnosti“*

Září 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. *„Jak na státní rozpočet: Ekonomický přístup“*

Květen 2010: Libor Dušek, Vilém Semerák, Jan Švejnar. *„Jak inteligentně reformovat veřejné finance“*

Září 2009: Vilém Semerák, Jan Švejnar. *„New member countries' labour markets during the crisis. EU BEPA Policy Brief“*

<http://idea.cerge-ei.cz/publikace>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

This paper uses data from SHARE wave 4 release 1.1.1, as of March 28th 2013 or SHARE wave 1 and 2 release 2.5.0, as of May 24th 2011 or SHARELIFE release 1, as of November 24th 2010. The SHARE data collection has been primarily funded by the European Commission through the 5th Framework Programme (project QLK6-CT-2001-00360 in the thematic programme Quality of Life), the 6th Framework Programme (projects SHARE-I3, RII-CT-2006-062193, COMPARE, CIT5-CT-2005-028857, and SHARELIFE, CIT4-CT-2006-028812) and the 7th Framework Programme (SHARE-PREP, N° 211909, SHARE-LEAP, N° 227822 and SHARE M4, N° 261982). Additional funding from the U.S. National Institute on Aging (U01 AG09740- 13S2, P01 AG005842, P01 AG08291, P30 AG12815, R21 AG025169, Y1-AG-4553-01, IAG BSR06-11 and OGHA 04-064) and the German Ministry of Education and Research as well as from various national sources is gratefully acknowledged (see www.share-project.org for a full list of funding institutions).

Upozornění: Tato studie reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This study represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

IDEA PRO VOLBY 2017. Důchody a důchodci ve volebních programech

Studie 15 / 2017

© Filip Pertold, Jiří Šatava

Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i.

ISBN 978-80-7344-441-9

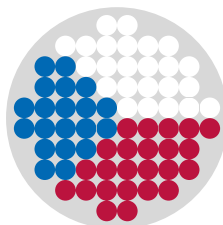
IDEA se v rámci Národohospodářského ústavu AV ČR. v. v. i.
podílí na aktivitách Strategie AV21

IDEA at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences
participates in the Strategy AV21 activities

IDEA PRO VOLBY 2017

Důchody a důchodci ve volebních programech

Studie Institutu pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA)

O IDEA

Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu (IDEA) je nezávislý think-tank zaměřující se na analýzu, vyhodnocování a vlastní návrhy veřejných politik. Doporučení IDEA vychází z analýz založených na faktech, datech, jejich nestranné interpretaci a moderní ekonomické teorii.

IDEA je think-tank Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. a vznikla z iniciativy a pod vedením prof. Jana Švejnara. Národohospodářský ústav AV ČR, v. v. i. (NHÚ - angl. zkratka EI) tvoří společné akademické pracoviště CERGE-EI spolu s Centrem pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy (angl. zkratka CERGE).

Principy fungování IDEA

1. Vytváření shody na základě intelektuální otevřenosti – přijímání volné soutěže myšlenek, otevřenost podnětům z různých částí světa, přehodnocování existujících stanovisek vzhledem k novým výzvám.
2. Využívání nejvhodnějších teoretických a praktických poznatků – snaha o rozvinutí postupů na základě nejlepších teoretických i praktických poznatků (z České republiky i ze zahraničí).
3. Zaměření aktivit na vytvoření efektivní politiky a strategie České republiky – doplňovat akademické instituce vytvářením podkladů efektivním a operativním způsobem.

Pokud chcete dostávat do své emailové schránky informace o připravovaných studiích a akcích IDEA, napište nám na idea@cerge-ei.cz

About IDEA

The Institute for Democracy and Economic Analysis (IDEA) is an independent think tank focusing on policy-relevant research and recommendations. IDEA recommendations are based on high quality data, objective evidence-based analysis, and the latest economic theories.

IDEA is a think tank at the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences and is led by its founder, Prof. Jan Švejnar. The Economics Institute (EI) of the Czech Academy of Sciences forms part of a joint workplace, CERGE-EI, together with the Center for Economic Research and Graduate Education of the Charles University (CERGE).

IDEA's Working Principles

1. We build consensus on the basis of intellectual openness – we believe in a free competition of ideas, are open to initiatives from various parts of the world, and constantly review existing opinions in the light of new challenges.
2. We make use of the most appropriate theoretical and empirical findings, and strive to develop methods based on the best theoretical and practical knowledge (both from the Czech Republic and from abroad).
3. We focus on creating effective policy and strategy for the Czech Republic, complementing academic institutions by producing materials in a constructive, practical format.

If you would like to receive regular information about the latest IDEA studies and events please subscribe to our mailing list by contacting idea@cerge-ei.cz

PROJEKT NÁRODOHOSPODÁŘSKÉHO ÚSTAVU

<http://idea.cerge-ei.cz>